

УДК 371.14:001.89(045)

Сухенко Я. В.

ПІДГОТОВКА ДОСЛІДНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: АКЦЕНТИ, РЕЗУЛЬТАТИ, ПЕРСПЕКТИВИ

А Розкриті підходи до розвитку дослідницької компетентності педагогічних працівників. Представлено дайджест результатів соціально-психологічних досліджень, виконаних працівниками методичних служб у ході реалізації регіонального навчально-дослідницького проекту.

Ключові слова: дослідницька компетентність, індивідуальна освітня траєкторія, проектна діяльність.

Актуальність проблеми. Функції щодо врахування пріоритетів розвитку системи освіти та використання у педагогічній практиці сучасних наукових психолого-педагогічних досягнень, інноваційних технологій, систематичний моніторинг навчально-виховного процесу, навчальних досягнень і вихованості учнів, а також професійного рівня педагогічних працівників покладаються на районні(міські) методичні кабінети (центри) [2]. Запорукою успішності та результативності новацій в освіті та ключовим чинником реалізації означених вище завдань і функцій є високий рівень розвитку дослідницької компетентності працівників районних (міських) методичних служб.

Для закладів післядипломної педагогічної освіти (ППО), що забезпечують підвищення кваліфікації та формують готовність фахівця до виконання професійних завдань, розвиток його дослідницької компетентності є точкою докладання зусиль й орієнтиром при плануванні наукової, навчальної та методичної роботи. Система підвищення кваліфікації включає курсовий і міжкурсний етапи, тож наявність і пропозиція з боку інституту ППО широкого діапазону організаційних форм, методів розвитку дослідницької компетентності на кожному з них, відкриває можливості для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій фахівців, сприяє встановленню та поглибленню взаємозв'язків між науковими дослідженнями та освітніми практиками.

Метою статті є дослідження підходів до розвитку дослідницької компетентності педагогічних працівників у післядипломній педагогічній освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існують різні підходи до розуміння та визначення дослідницької компетентності як: компоненту компетенції, що стосується діяльності людини (І. Зимня); володіння людиною відповідною дослідницькою компетенцією (А. Хуторський); складової

професійної компетентності (В. Адольф, Т. Смолина); елементу загальної та професійної освіченості (Б. Гершунський, В. Лаптев); як володіння методологією і методами інженерно-педагогічного дослідження (М. Архипова); інтегральної особистісної якості (С. Осипова, О. Ушаков, О. Бережнова).

Поділяємо точку зору М. Головань на природу та визначення дослідницької компетентності як «цілісної, інтегративної якості особистості, що поєднує в собі знання, вміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості та виявляється в готовності та здатності здійснювати дослідницьку діяльність із метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу до цілепокладання, планування, прийняття рішень, аналізу та оцінки результатів дослідницької діяльності» [1, с. 61]. За даною логікою дослідницька компетентність працівника методичної служби передбачає: сформованість уявлень про актуальні напрями досліджень у сучасній педагогічній і психологічній науках; володіння відповідною методологією, методами емпіричного дослідження (тестування, моделювання, спостереження тощо); здатність теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити висунуту ідею; вміння чітко визначати методологічний апарат (мету, об'єкт, предмет, гіпотезу, завдання дослідження), спланувати експеримент, аналізувати (з використанням методів математичної статистики та комп'ютерних технологій), інтерпретувати, презентувати отримані результати; активність, відповідальність та особисту участь в організації експерименту.

Виклад основного матеріалу. У роботі, спрямованій на розвиток дослідницької компетентності педагогічних працівників, виходимо з основних принципів андрагогічного, діяльнісного та проектного підходів із використанням відповідних інновацій-

них форм і методів навчання дорослих. Доцільність проведення у міжкурсовий період вузькопрофільних навчально-дослідницьких проектів зумовлюється завданнями освітньої галузі щодо підвищення рівня науково-дослідницької роботи, запитами та потребами споживачів освітніх послуг системи післядипломної педагогічної освіти [3]. Виходячи з таких міркувань, на базі Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського (ПОППО) розроблений і реалізований навчально-дослідницький проект «Сучасні інструменти підвищення якості освітньої діяльності: моніторингові, соціологічні, соціально-психологічні дослідження» (далі – Проект) [4].

Мета Проекту полягає у підвищенні якості освітньої діяльності, розвитку дослідницької компетентності працівників районних(міських) методичних служб області через оволодіння ними сучасними професійними інструментами, якими є моніторингові, соціологічні та соціально-психологічні дослідження.

Завдання Проекту утворюють 4 змістових блоки: організаційно-методичний – передбачає підготовку нормативно-організаційної документації, створення умов для навчання учасників Проекту на базі ПОППО, дистанційного навчання та online консультацій; навчальний – розроблення відповідної навчальної програми та її реалізацію; науково-дослідницький – розроблення та реалізацію під час Проекту досліджень за темами, актуальними для районних(міських) методичних кабінетів та укладання учасниками аналітичних звітів за їхніми результатами; оціночно-презентаційний – розроблення системи оцінки проміжних і кінцевих результатів Проекту, аналіз його ефективності, інформування професійного педагогічного середовища та широких кіл громадськості про отримані результати.

Формат навчання передбачав 5 очних одноденних 8-годинних навчальних сесій та дистанційні online консультації між учасниками та керівником проекту у міжсесійний період. Дистанційна взаємодія відбувалася у спеціально створеній групі у соціальній мережі Facebook, у спільному Google Account. Також учасники використовували можливість Google Docs для підготовки електронних варіантів анкет, тестів і проведення онлайн тестування, для роботи над спільним документом, а також освоювали статистичний пакет SPSS.

Тематика досліджень у рамках проектної діяльності визначалася учасниками з урахуванням пріоритетів освітньої політики, індивідуальних освітніх траєкторій, професійних інтересів і завдань. Відповідно формувалися тематичні дослідницькі групи, навіть окремих учасників міг здійснювати дослідження самостійно. Готовність педагогів до впровадження інновацій у навчальному закладі та професійна мотивація працівників психологічної служби системи освіти – такі проблеми педагогічних працівників опинилися у фокусі уваги методичних працівників. Іншою цільовою аудиторією дослідників очікувано стала учнівська молодь: з'ясування особливостей соціально-психологічного середовища учнів, вивчення їх медійної культури та ціннісних орієнтацій.

У відгуках учасників Проекту переконливо та лаконічно відображається доцільність та ефективність даного підходу до розвитку дослідницької компетентності, наприклад: «Участь у проекті навчила мене працювати у команді»; «Отримані знання й навички дали можливість застосовувати хмарні технології при проведенні соціально-психологічних досліджень як на районному, так і регіональному рівні»; «Навчання дуже сподобалося – мінімум теорії, максимум практичних нових і корисних знань, які значно спрощують роботу. Хотілося б, щоб таких навчальних програм було більше, можливо навіть і в рамках курсів підвищення кваліфікації»; «Моніторингова діяльність – одне з найважливіших завдань методиста, завдяки якому можна вивчити, глибоко проаналізувати існуючі проблеми та на підставі цього спланувати подальшу діяльність. І саме участь у проекті дала мені можливість поглибити свої знання з даного напрямку до професійної мудрості. Розширив поле професійних інтересів і дозволив отримати зручний інструментарій для роботи методичної та психологічної служби міста».

Результати проектної діяльності можемо розглядати та оцінювати у декількох вимірах. В особистісно-організаційному плані вони виявляються у розвитку дослідницької компетентності працівників районних(міських) методичних служб Полтавської області, у підвищенні результативності діяльності, особистого авторитету учасників Проекту та суспільного авторитету методичних служб в цілому; у науковому – цінними для педагогічної, батьківської громадськості та суспільства є результати емпіричних досліджень; у навчально-методичному – збагачення дидактичного компоненту (зміст, форми, методи, засоби) навчання дорослих, а також про можливості вдосконалення навчально-виховного процесу у ЗНЗ з урахуванням результатів проведених досліджень; у інформаційно-просвітницькому – збільшення кількості та підвищення якості досліджень в освітній галузі регіону сприяє привертанню уваги та покращенню обізнаності широких кіл громадськості, ЗМІ, державних органів щодо проблем освітньої галузі.

Висновки та перспективи. У науковій та організаційній діяльності інститутів ППО важливо акцентувати увагу на проектному підході, що передбачає постановку, досягнення конкретних цілей і відповідну систему відстеження ефективності проведеної роботи. Щодо навчальної роботи закладів ППО, то актуальним завданням є розроблення програм курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які передбачають поглиблене навчання/спеціалізацію за певною актуальною темою/проблемою та можуть обиратися слухачами відповідно до індивідуальних освітніх траєкторій. У плані інтеграції наукових досліджень і освітніх практик перспективи пов'язуємо з аналітичною й маркетинговою діяльністю ППО, спрямованою на моніторинг проблем системи освіти області, вивчення освітніх запитів педагогічних працівників, із розробленням відповідних програм, спрямованих на задоволення потреб споживачів освітніх послуг.